

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)**

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 4 Μαΐου 2019
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ****ΘΕΜΑ Α1****α. «Ροπαλοφόροι» (σχολ. βιβλίο, σελ. 212-213)**

Η Κρητική Βουλή του 1905 που ενεργούσε κατά τις εντολές του αρμοστειακού περιβάλλοντος, αφού δεν υπήρχε αντιπολίτευση, ψήφισε το νόμο «Περί Ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών», οι οποίοι θα στήριζαν την έννομη τάξη. Αυτούς τους αποκαλούσαν οι επαναστάτες «ροπαλοφόρους».

β. «Ορεινοί» (σχολ. βιβλίο, σελ. 77)

Κατά τη διάρκεια της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864, μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1862, συγκροτήθηκαν οι πυρήνες των δύο μεγάλων παρατάξεων, των Πεδινών και των Ορεινών, όπως ονομάστηκαν. Οι Ορεινοί, συγκεκριμένα, απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες υπό τον Δ. Γρίβα και τον Κ. Κανάρη, με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των Πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

γ. «Ανόρθωση» (σχολ. βιβλίο, σελ. 89)

Ήταν το γενικό σύνθημα των ανεξάρτητων εκσυγχρονιστών πολιτικών που συμμετείχαν στις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910. Ειδικότερα, πριν από τις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου 1910 δεν είχε συγκροτηθεί κανένα νέο μεγάλο κόμμα που να υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις οι οποίες προτάθηκαν το 1909/1910. Φορείς των νέων ιδεών υπήρξαν ανεξάρτητοι υποψήφιοι, οι οποίοι είτε κατά μόνες είτε μαζί με άλλους, σε ανεξάρτητα ψηφοδέλτια, διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων με τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Αυτοί οι ανεξάρτητοι πολιτικοί, με το γενικό σύνθημα της «ανόρθωσης», ανάλογα με την περιοχή που ήταν υποψήφιοι και τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνονταν, εννοούσαν είτε την υλοποίηση των αιτημάτων των συντεχνιών, όπως εκφράστηκαν στα συλλαλητήρια

	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ο.Ε.Φ.Ε.) – ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019 Β΄ ΦΑΣΗ		E_3.Ιλ3Α(α)

του 1909, είτε την επίλυση του αγροτικού ζητήματος με την παροχή γης στους ακτήμονες.

Εναλλακτικά: Ήταν το γενικό σύνθημα των ανεξάρτητων εκσυγχρονιστών πολιτικών που συμμετείχαν στις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910. Αυτοί οι ανεξάρτητοι πολιτικοί, με το γενικό σύνθημα της «ανόρθωσης», ανάλογα με την περιοχή που ήταν υποψήφιοι και τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνονταν, εννοούσαν είτε την υλοποίηση των αιτημάτων των συντεχνιών, όπως εκφράστηκαν στα συλλαλητήρια του 1909, είτε την επίλυση του αγροτικού ζητήματος με την παροχή γης στους ακτήμονες.

ΘΕΜΑ Α2

- α. 7
- β. 5
- γ. 1
- δ. 2
- ε. 3

Από τη **Στήλη Β** περισσεύουν οι αριθμοί **4** και **6**

ΘΕΜΑ Β1

- α) **σχολ. βιβλίο, σελ. 78:** «Μέσα σε συνθήκες κυβερνητικής αστάθειας ... οι συνωμοτικοί κύκλοι ή οι βιαιοπραγίες».
- β) **σχολ. βιβλίο, σελ. 208:** «Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών ... τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών».

ΘΕΜΑ Β2

- α) **σχολ. βιβλίο, σελ 208:** «Η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας εργάστηκε με ζήλο... ιδρύθηκαν πολλά σχολεία και διορίστηκαν δάσκαλοι.»
- β) **σχολ. βιβλίο, σελ 216:** «Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας... για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας.»

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)****ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ****ΘΕΜΑ Γ1****Ενδεικτική απάντηση**

(πλάγια γράμματα με υπογράμμιση: χωρία της απάντησης όπου αξιοποιούνται τα κείμενα)

(σχολ. βιβλίο: σελ. 163): Ενδεικτικός πρόλογος:

Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα μετά την Μικρασιατική καταστροφή ήταν, κατά γενική ομολογία, το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτος. Αν λάβει κανείς υπόψη τις αντικειμενικές δυσχέρειες, όπως τη δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας, τις πολιτικές περιστάσεις κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, την ελλιπή κρατική οργάνωση και, κυρίως τον τεράστιο αριθμό των προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα, αντιλαμβάνεται γιατί το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων μπορεί να χαρακτηριστεί «τιτάνιο».

α) (σχολ. βιβλίο: σελ. 163, 165)

Οι πρόσφυγες δεν αποτελούσαν ενιαίο σύνολο. Για το μεγαλύτερο τμήμα τους, παρά την ταχεία αποκατάστασή τους, η αφομοίωση ήταν μια διαδικασία που κινήθηκε με πολύ πιο αργούς ρυθμούς. Οι περισσότεροι πρόσφυγες, ψυχικά τραυματισμένοι και με το άγχος πρώτα της επιβίωσης και αργότερα της βελτίωσης της ζωής τους εξέφραζαν συχνά παράπονα για την αντιμετώπιση του κράτους, αλλά και των γηγενών κατοίκων του. Κατηγορούσαν το ελληνικό κράτος ότι με την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής της Λοζάνης και του ελληνοτουρκικού Συμφώνου της Άγκυρας (1930) παραβιάστηκαν βασικά δικαιώματά τους· ότι αποζημιώθηκαν μόνο κατά ένα μέρος για την περιουσία που εγκατέλειψαν στις πατρίδες τους· ότι, τέλος, η ανταλλάξιμη περιουσία δεν περιήλθε πάντοτε σε αυτούς.

Είναι γεγονός ότι παρά την ύπαρξη νόμων, ήδη πριν από το 1922, που απαγόρευαν τη μεταβίβαση της μουσουλμανικής ακίνητης ιδιοκτησίας, η έλλειψη κτηματολογίου, η ανυπαρξία, σε πολλές περιπτώσεις, τίτλων ιδιοκτησίας και η δυσκολία στην οριοθέτηση ή την περιφραγή της συνέβαλαν στο να περιέλθουν τέτοιες εκτάσεις σε ντόπιους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ασυνέπειας λόγων και έργων του ελληνικού κράτους για το ζήτημα της ανταλλάξιμης περιουσίας και την αποκατάσταση των προσφύγων είναι και η περίπτωση της περιοχής της Βόντα στην Αναβύσσο, όπως παρουσιάζεται στο **Κείμενο Α'.** Σύμφωνα με τις σχετικές πληροφορίες, το πιο εύφορο μέρος του κάμπου της Αναβύσσου, το οποίο από το 1920 η κυβέρνηση είχε νοικιάσει για τρία χρόνια στους καλλιεργητές της κοινότητας των Καλυβίων, απαλλοτριώθηκε για να παραχωρηθεί στους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας. Για να αποφευχθούν οι συγκρούσεις, τελικά προκρίθηκε η λύση να κατανεμηθεί κατά κάποιον τρόπο αναλογικά η έκταση ανάμεσα στους γηγενείς και στους πρόσφυγες. Το κράτος δηλαδή προσπάθησε να δώσει μια σολομώντεια λύση, εξισορροπώντας τις ανάγκες των κατοίκων της κοινότητας των Καλυβίων και των προσφύγων που είχαν εγκατασταθεί στην ίδια περιοχή. Όμως, η

διαχείριση του προβλήματος, αντί να ικανοποιήσει και τις δύο πλευρές, τις οδήγησε σε σύγκρουση συμφερόντων. Η πολιτική αυτή του ελληνικού κράτους, όπως ήταν φυσικό, δεν έγινε αποδεκτή από τους Καλυβιώτες, οι οποίοι θεωρούσαν ότι έχαναν κεκτημένα δικαιώματα πάνω στη γη. Έτσι, προσπάθησαν να οικειοποιηθούν το μερίδιο των προσφύγων καλλιεργώντας το συστηματικά και μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο **Κείμενο Α'** φύτευαν αμπέλια για να διασφαλίσουν με αυτόν τον τρόπο όλη τη γη στο μερίδιό τους. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε αιτία σύγκρουσης ανάμεσα στις δύο κοινότητες, που εκφράστηκε με απειλές, φασαρίες, χειροδικίες, τρομοκρατία. Η οργή μάλιστα κράτησε πολλά χρόνια. Δεν επρόκειτο παρά για άλλο ένα από τα πολλά περιστατικά που συνέβησαν στον αγροτικό χώρο, λόγω και του γεγονότος ότι και το ίδιο το κράτος κάποιες φορές παραχώρησε ανταλλάξιμη περιουσία σε γηγενείς ακτήμονες ή σε ευαγή ιδρύματα.

β) (σχολ. βιβλίο: σελ. 165- 166)

Η διάσταση γηγενών και προσφύγων εκφράστηκε κυρίως στην οικονομική ζωή, αφού υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία γης και σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Δεν περιορίστηκε όμως μόνο εκεί αλλά εκδηλώθηκε και σε άλλους τομείς της ανθρώπινης ζωής.

Ειδικότερα, πιο έντονη και πιο εμφανής ήταν η διάσταση ανάμεσα στους γηγενείς και τους Μικρασιάτες πρόσφυγες στον τομέα της πολιτικής. Εκεί, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται και στο **Κείμενο Β'**, εκδηλώθηκαν οι πιο σφοδρές αντιθέσεις. Πιο συγκεκριμένα ήδη από τον πρώτο διωγμό (1914) και κυρίως την εποχή του Εθνικού Διχασμού (1916-1917) οι πρόσφυγες που κατέφταναν στην Ελλάδα αντιμετώπιζαν γραφειοκρατικές δυσκολίες και δεν έτυχαν καμιάς κρατικής μέριμνας από τις κυβερνήσεις του βασιλιά Κωνσταντίνου μέχρι μάλιστα το 1917, οπότε επικράτησε ο Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Ελλάδα. Επίσης, κατά τη διάρκεια του Διχασμού πολλοί από τους πρόσφυγες θεωρήθηκαν από τους Αντιβενιζελικούς «κατάσκοποι των Αγγλογάλλων» και διώχθηκαν από τις αντιβενιζελικές κυβερνήσεις της εποχής. Μάλιστα το μένος των βασιλοφρόνων ήταν τέτοιο που έφτασαν στο σημείο, όπως σημειώνεται και στο **Κείμενο Β'**, να θεωρούν την εγκατάσταση 276.000 προσφύγων στην Αττική ως μια προσπάθεια των βενιζελικών να ελέγξουν πολιτικά την πρωτεύουσα. Έτσι, όταν ολοκληρώθηκε η ανταλλαγή των πληθυσμών, μετά την μικρασιατική περιπέτεια και, πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Όπως ήταν αναμενόμενο, εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Οι Αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους. Το **Κείμενο Γ'** μάλιστα αποτελεί ενδεικτική ιστορική πηγή για το πώς αντιμετώπιζαν τους πρόσφυγες οι αντιβενιζελικές εφημερίδες. Πρόκειται για μια πρωτογενή πηγή καθώς είναι απόσπασμα από ένα άρθρο της εφημερίδας «Καθημερινή», μιας εξόχως αντιβενιζελικής εφημερίδας, στην οποία παρουσιάζεται η είδηση πως τρεις πρόσφυγες πρόκειται να πολιτευθούν με το Λαϊκό Κόμμα που υποστηρίζει την αντιβενιζελική παράταξη. Στο άρθρο επισημαίνεται

ότι δεν έχει σημασία η εθνικότητα ή η καταγωγή των προσφύγων, αλλά το γεγονός ότι αυτοί δεν διαθέτουν πολιτική συνείδηση και ούτε πρόκειται να αποκτήσουν οπότε δεν είναι δυνατόν να πολιτεύονται με τους Αντιβενιζελικούς. Επιπλέον, ο συντάκτης είναι κατηγορηματικά αντίθετος στην στελέχωση του Λαϊκού Κόμματος του Δημητρίου Γούναρη, από πρόσφυγες πολιτευτές αφού κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας οι εκπρόσωποί του όταν βρέθηκαν στους προσφυγικούς συνοικισμούς, έγιναν δεκτοί με ύβρεις και αποδοκιμασίες. Κατά συνέπεια, ο αρθρογράφος θεωρεί ότι οι πρόσφυγες έχουν θέση μόνο στις τάξεις των βενιζελικών, τους οποίους άλλωστε εκλέγουν και από τους οποίους εκλέγονται «πράττοντες άριστα» όπως χαρακτηριστικά αναφέρει.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο εκδηλώθηκε διάσταση μεταξύ προσφύγων και γηγενών ήταν στην κοινωνική ζωή όπου υπήρχε μια διακριτή διαφορά νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας. Οι γηγενείς αναφέρονταν συχνά στο ήθος των προσφύγων (κυρίως των αστών), στη ροπή τους για διασκέδαση και την κοσμοπολίτικη συμπεριφορά αυτών και των γυναικών τους. Οι πρόσφυγες από την μεριά τους μιλούσαν για το χαμηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των ντόπιων και πρόβαλλαν την ελληνικότητά τους, την οποία οι ντόπιοι συχνά αμφισβητούσαν. Αναφορικά με το τελευταίο, χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρονται στο **Κείμενο Β'** και πιο συγκεκριμένα αυτά που επισημαίνει ο Γ. Σεφέρης. Ο νομπελίστας ποιητής γράφει ενδεικτικά ότι για τους Αντιβενιζελικούς οι Μικρασιάτες πρόσφυγες που κατέφθαναν από τις χαμένες πλέον ακτές της Ιωνίας και που είχαν γαλουχηθεί με την λαχτάρα της Ελλάδας, ήταν «Τουρκόσποροι» που αλλοίωναν ηθικά, είτε με τα τραγούδια τους (αμανέδες, ρεμπέτικα, ταξίμια), είτε με την «ελευθεριότητα» των γυναικών τους, την ελλαδική κοινωνία. Επιπλέον, ο όρος «πρόσφυγας» διατήρησε για πολλά χρόνια μια υποτιμητική σημασία στην Κοινή Γνώμη. Ως εκ τούτου γίνεται κατανοητό γιατί οι πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με τους ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Ωστόσο, δεν ίσχυσε το ίδιο και για τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις ή τα χωριά. Εκεί, ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους ντόπιους. Σιγά- σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι, που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι.

(σχολ. βιβλίο: σελ. 165, 166, 169): Ενδεικτικός επίλογος:

Από όσα παρουσιάστηκαν παραπάνω γίνεται σαφές ότι η διάσταση προσφύγων και γηγενών εκφράστηκε κυρίως στον οικονομικό, στον πολιτικό τομέα πιο έντονα, αλλά και στον κοινωνικό. Ωστόσο, η αντίθεση αυτή σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή της ανοικτής σύγκρουσης. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των προσφύγων και των γηγενών έπαψε να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Αλλά και πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς, και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους, συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα τους πατρίδα και γενικότερα πρόσφεραν σημαντικά στη διαμόρφωση της σημερινής ελληνικής ταυτότητας.

ΘΕΜΑ Δ1

Ενδεικτική απάντηση

(πλάγια γράμματα με υπογράμμιση: χωρία της απάντησης όπου αξιοποιούνται τα κείμενα)

(σχολ. βιβλίο: σελ. 29): Ενδεικτικός πρόλογος:

Στο μικρό ελληνικό κράτος η ανάπτυξη της βιομηχανίας ήταν πάντα παρούσα στις συζητήσεις, στις οικονομικές και στις πολιτικές αναλύσεις, συνήθως όμως ως σχέδιο ή πρόθεση, σπάνια όμως ως εφαρμογή. Η ακτινοβολία των επιτευγμάτων έφερνε διαρκώς στο προσκήνιο το ζήτημα της βιομηχανικής ανάπτυξης, η απουσία όμως των απαραίτητων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας προϋποθέσεων οδηγούσε τις προθέσεις σε αδιέξοδο.

α) (σχολ. βιβλίο: σελ. 29 - 30 και σελ. 31)

Η εμφάνιση των μονάδων παραγωγής που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν βιομηχανικές, άρχισε κατά τις πρώτες δεκαετίες της ανεξαρτησίας με αποσπασματικό, ευκαιριακό τρόπο. Οι μονάδες αυτές αποσκοπούσαν στην εξυπηρέτηση τοπικών αναγκών, οι οποίες σχετιζόνταν με την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων. Επρόκειτο κυρίως για εξέλιξη των παραδοσιακών αλευρομύλων, των ελαιοτριβείων, των βυρσοδεψείων και των κλωστηρίων. Οι μονάδες αυτές δεν αποτέλεσαν την αφετηρία για τη δημιουργία πιο σύνθετων βιομηχανικών συγκροτημάτων, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις, παρέμειναν στάσιμες και περιορισμένες ως προς τα οικονομικά τους μεγέθη. Ο δισταγμός αυτός οφειλόταν στη μικρή έκταση της εγχώριας αγοράς, στην πίεση των εισαγόμενων προϊόντων αλλά και στην έλλειψη πολυάριθμου, ειδικευμένου και φθηνού εργατικού δυναμικού. Στο **Κείμενο Α**, ως επιπρόσθετοι λόγοι για την υποτονική βιομηχανική δραστηριότητα στην Ελλάδα κατά το 19^ο αιώνα αναφέρονται ο αποκλειστικά σχεδόν αγροτικός χαρακτήρας πολλών πόλεων, η έλλειψη σύγχρονων συγκοινωνιακών δικτύων και δρόμων με εξαίρεση την ακτοπλοΐα.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα οι ελλείψεις που διαγράφονται ακόμη πιο εμφαντικά είναι η έλλειψη κεφαλαίων και η διασπορά των υπαρχόντων σε πλήθος δραστηριοτήτων. Παράλληλα, όπως πληροφορούμαστε από το **Κείμενο Α**, οι αλλοδαποί επενδυτές διατηρούν μια εφεκτική στάση απέναντι στην Ελλάδα ενδεχομένως εξαιτίας της ληστείας, της κακοδιοίκησης και του ασαφούς καθεστώτος για την έγγεια ιδιοκτησία. Μετά το 1850 άλλωστε αποθαρρυντικός παράγοντας για τις επενδύσεις ήταν και ο υπαρκτός κίνδυνος πολέμου. Επίσης, η βιομηχανία υπέφερε από την ασφυκτικά περιορισμένη - εδαφικά και πληθυσμιακά - βάση οικονομικής εξάπλωσης, από την έλλειψη πρώτων υλών - και ειδικά του κάρβουνου - και από τη χρόνια έλλειψη εργατικών χεριών. Θα μπορούσε να προσθέσει κανείς στα παραπάνω την έλλειψη παιδείας, τεχνικής αλλά και γενικής. Η ελλιπής κατάρτιση περιόριζε τη δυνατότητα εφαρμογής των καινοτομιών και τη συνακόλουθη τεχνολογική εξέλιξη. Μοιραία λοιπόν μέχρι τον 20^ο αιώνα δεν ωθήθηκε η εκβιομηχάνιση συνολικά.

β) (σχολ. βιβλίο: σελ . 30-31)

Χρειάστηκε να περάσουν σαράντα περίπου χρόνια από την απόκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας για να παρατηρηθεί μια πρώτη απόπειρα ανάπτυξης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων στη χώρα. Γύρω στα 1870 σημειώθηκε κάποιο κύμα ίδρυσης βιομηχανικών επιχειρήσεων περισσότερων από εκατό, ενώ ταυτόχρονα παρατηρήθηκε κάποια τάση αύξησης του δυναμικού των ήδη υπαρχουσών μονάδων. Πολύ γρήγορα όμως, η απόπειρα αυτή έχασε τη δυναμική της και οι σχετικές δραστηριότητες επέστρεψαν στην ύφεση και τη στασιμότητα. Οι πληροφορίες αυτές επιβεβαιώνονται και από τα στατιστικά δεδομένα της εποχής, σύμφωνα με τα οποία τα 168 εργοστάσια του 1867 έφτασαν τα 199 στο 1874. Αξιοσημείωτη είναι και η αύξηση σε ατμόιππους από το ένα στάδιο στο άλλο, από 291 σε 196. Αυτή η μετάβαση στον ατμό ολοκληρώνεται το 1889 που από 95 τα ατμοκίνητα εργοστάσια ανέρχονται σε 145 και οι ατμόιπποι φτάνουν τους 5.588. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στο **Κείμενο Β** παρά την ποσοτική αύξηση που παρατηρήθηκε τη συγκεκριμένη περίοδο στις βιομηχανικές επιχειρήσεις, από τις 50 νέες μονάδες οι 44 ήταν αλευρόμυλοι και οι 4 ελαιοτριβεία, μονάδες στενά συνδεδεμένες με την αγροτική παραγωγή των νεοπροσαρτηθεισών Θεσσαλίας και Άρτας, πράγμα που δεν διαφοροποιεί ποιοτικά σε μεγάλο βαθμό αυτή την εξέλιξη από την προηγούμενη περίοδο. Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει από τη μια πλευρά ότι ούτε η προσάρτηση των Επτανήσων και της Θεσσαλίας άλλαξαν τις περιοριστικές συνθήκες και ότι οι ποσοτικές διαφοροποιήσεις δεν αποτυπώνουν μια γνήσια τάση εκβιομηχάνισης της χώρας, αλλά απλώς την εδαφική επέκταση της και την αντίστοιχη αύξηση του πληθυσμού.

Αυτοί οι όροι άρχισαν να μεταβάλλονται, ειδικά όσον αφορά τους τομείς που δόθηκε ώθηση, στα τελευταία χρόνια του 19^{ου} και, κυρίως, στα πρώτα χρόνια του 20^{ου}. Τότε δημιουργήθηκε ένα βιομηχανικό δυναμικό σχετικά σταθερό, πολυδιάστατο, με τάσεις ανάπτυξης της βαριάς βιομηχανίας, της μεταλλουργίας, της ναυπηγικής και της τσιμεντοβιομηχανίας, η οποία πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές του νέου αιώνα.

γ) (Μόνο από το Κείμενο Γ).

Όσον αφορά τα αποτελέσματα της εκβιομηχάνισης της περιόδου 1875-1911, αυτή συνδυάζεται με μια οικονομική άνοδο που προηγήθηκε τα προηγούμενα χρόνια. Αυτή οφειλόταν στις φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις που επέφερε η επανάσταση του 1862 και στην πολιτική ισορροπία που επήλθε κυρίως μετά το 1875. Από εκείνη τη δεκαετία και μετά έχουμε την εισροή ελληνικών και ξένων κεφαλαίων, με την ταυτόχρονη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας, γεγονότα που συνδέονται άρρηκτα με το φαινόμενο της εκβιομηχάνισης. Παρά αυτή την εισροή κεφαλαίων έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο ρυθμός ανάπτυξης παραμένει πολύ αργός, ενώ πολλά εργοστάσια υφαντουργίας ή τροφίμων δεν ξεπερνούν τα επίπεδα της βιοτεχνίας. Οι πρώτες προσπάθειες για πραγματική βιομηχανία αρχίζουν με την ίδρυση μερικών, κυρίως ξένων, εταιριών με σκοπό την εκμετάλλευση των ορυχείων, όπως στο Λαύριο, επιχειρήσεις που πολλαπλασιάζονται μετά το 1904.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)**

Ωστόσο έχουμε ακόμη μεγαλύτερη εισροή κεφαλαίων από τους Έλληνες κεφαλαιούχους προς το τέλος αυτής της περιόδου, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με την εθνικιστική κίνηση των Νεοτούρκων (1908), οι οποίοι εξωθούν τους ομογενείς να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους εκτός Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και να τα επενδύσουν σε τραπεζικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, αποκομίζοντας μεγάλα και σίγουρα κέρδη με τόκους 30-40% εξαιτίας της εσωτερικής έλλειψης κεφαλαίων.

(σχολ. βιβλίο, σελ. 31): Ενδεικτικός επίλογος:

Παρόλες αυτές τις εξελίξεις που σχετίζονται κυρίως με τη διαφοροποίηση στη χρηματοδότηση της βιομηχανικής δραστηριότητας, η δραστική αλλαγή των δεδομένων δεν ήρθε παρά μόνο μετά το 1912-13 με την ενσωμάτωση μεγάλων εκτάσεων και πληθυσμών.